

Narrativa del 2004 al Principat

Hi ha diverses maneres de plantejar-se una metodologia per parlar ordenadament de les novetats de narrativa en llengua catalana publicades l'any 2004 per les editorials del Principat. A l'hora de preparar aquest resum —que vol ser ampli però que en cap cas aspira a ser exhaustiu— he optat per agrupar els llibres precisament així, per editorials. I dintre de cada editorial distingiré d'una banda els llibres guanyadors d'algun premi (si n'hi ha) i, de l'altra, els que han sortit a buscar-se la vida a les llibreries a pèl. Val a dir que no he renunciat a separar els premis diguem-ne competitius (la immensa majoria) dels denominats «premis de la crítica», que, en principi, juguen la carta de la qualitat i el prestigi més a fons que els altres. Per acabar de definir aquestes mínimes orientacions diré que aquest comentarista no vol limitar-se a fer una relació freda i impersonal de títols i, per tant, no renuncia a expressar les seves opinions. Això sí, amb una controlada dosi d'apassionament, tal com aconsella el decòrum.

La veterana editorial Proa, pertanyent al Grup Enciclopèdia Catalana, és l'encarregada de convocar, organitzar i posteriorment publicar el premi per antonomàsia: el Sant Jordi de Novel·la, que l'any passat va correspondre a Carme Riera amb *La meitat de l'ànima*, una història en què la protagonista —una escriptora capficada per esbrinar què hi ha de veritat en els seus records— es proposa indagar el passat de la seva família i, més con-

cretament, les coses que va fer la seva mare durant la Guerra Civil i la immediata postguerra. Joan Rendé va publicar *La pedra a la sabata*, un recull de dotze contes —guanyador del Premi Mercè Rodoreda i del Premi de la Crítica Serra d'Or— que recreen la vida d'un personatge inadaptat en una ciutat caòtica i sovint postissa com és la Barcelona del disseny i la coloraina. Jaume Cabré, per la seva banda, ens va deixar amb *Les veus del Pamano*, Premi de la Crítica Catalana al millor llibre de narrativa publicat el 2004, un dels grans títols de l'any. *Les veus del Pamano* és una implacable reflexió sobre les perversions del poder ambientada a les valls pirinenques en

dues èpoques diferents: els anys dels maquis i l'actualitat. Sens dubte, un dels llibres que quedaran més enllà del 2004.

La producció de Proa va continuar amb *Groc d'Índia*, la nova entrega —penúltima ja— del cicle sobre la família Benavent i el poble de Vinyes de Savall que Isidre Grau va iniciar el 1985 amb *Els colors de l'aigua* i que fins ara aplega ja quatre títols. En aquesta ocasió Grau s'endinsa en el món de les utopies generades als anys seixanta i setanta al voltant del moviment hippy i del descobriment de l'espiritualitat oriental. Jordi Cabré va quedar finalista del Sant Jordi amb *Rubik a les palpentes*, una novel·la que parla d'ambicions i d'enveges, d'art i de bellesa, d'amor i de desamor, al voltant d'un complex joc d'identitats sexuals. Coordinada per Maria Barbal i Isidre Grau, professors del centre, al final de l'any va veure la llum *Setze petges*, una selecció de setze relats breus escrits per alumnes dels cursos de narrativa de l'Escola d'Espectura i Humanitats de l'Ateneu Barcelonès, dirigida fins no fa gaire per Joan Rendé. Francesc Puigpelat, després d'una primera incursió en la novel·la de divulgació històrica al voltant de la figura de Roger de Flor, va fer un altre pas endavant amb *L'últim hivern de Ramon Llull*. El capítol de novetats 2004 d'Edicions Proa es tanca amb la traducció dels *Evangelis* feta per Joan Francesc Mira. Un llibre al qual no li cal gaire resum; només dir que el treball de Mira se situa en un nivell d'ex-

cel·lència similar a la seva celebrada traducció de la *Divina Comèdia* de no fa gaires anys.

Edicions Destino, del grup Planeta, té el privilegi d'organitzar el premi més matiner de cada any: el Josep Pla, que es falla la nit del 6 de gener, festa dels Reis. El guanyador de l'any passat va ser Robert Saladrigas amb *La llibreta groga*, una novel·la plena de petites històries al voltant de la figura d'un pilot de línies aèries que en aparença té la seva vida material i sentimental resolta... fins que comença a escriure les seves reflexions en una llibreta i s'adona que és a punt d'experimentar un canvi radical. Lluís Calvo, per la seva banda, a *L'expulsió del paradís*, s'endinsa en el Londres convuls i devastat de la Segona Guerra Mundial i hi encaixa una història d'amor i crisi enmig d'uns fets que varen canviar la història del segle XX. En l'apartat de projectes interessants cal destacar la publicació de l'Obra Completa de Josep Pla, un dels clàssics del catàleg de Destino, en una promoció per a subscriptors i compradors de quiosc en la qual ha participat també, i de manera notable, Enciclopèdia Catalana.

Edicions 62 va publicar *Rodalies*, de Toni Sala, guanyador del Premi Sant Joan, un llibre que ens retorna el Sala creatiu que ja enyoràvem després dels seus darrers experiments sobre gorilles albins, professors de secundària i immigrants africans. Sala escriu una història en què aparentment passen poques coses, una delicada trama de subtileses que el confirma com un dels autors importants que tenim en l'actualitat a casa nostra. Jordi Coca, per la seva banda, es va emportar el Premi Joanot Martorell de Gandia amb *Cara d'àngel*, el torbador retrat de la fascinació d'un home madur i desenganyat per la bellesa gairebé irreal d'una noia molt jove. Jordi Mata va retornar a l'actualitat després d'uns anys de silenci amb *En algun punt de les muntanyes d'Ararat*, una novel·la clarament deutora de les influències temàtiques i estètiques dels grans autors americans de *best-sellers*. Un altre escriptor que feia temps que no es prodigava és Lluís Racionero, que amb *Antoni Gaudí: el so de la pedra* ens va oferir la seva particular visió de la biografia, l'obra i la cosmogonia de l'arquitecte. En l'apartat de llibres espe-

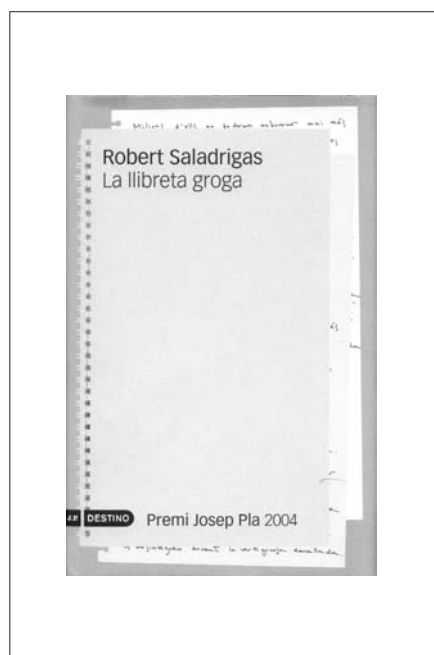
cial val la pena destacar que per Sant Jordi Edicions 62 va voler celebrar la publicació del número 500 de la veterana col·lecció de narrativa «El Balanci» amb la publicació de *Camí de sirga*, de Jesús Moncada. Un gran llibre per festejar una gran col·lecció.

Dins del mateix Grup 62, Empúries va publicar dos dels llibres més interessants de l'any. El primer és *La guerra dels cornuts*, de Joan-Daniel Bezsonoff, Premi Just M. Casero, un llibre que desvela un aspecte poc conegut de la nostra història: la implicació dels catalans en la Primera Guerra Mundial. Una implicació que va més enllà dels industrials que posaven les seves fàbriques al servei dels exèrcits europeus. El segon llibre digne de remarca és *De com s'escriu una novel·la*, de Màrius Serra. La biografia d'una novel·la inacabada que l'autor només va poder concloure gràcies a les cent quaranta-cinc propostes de final que li varen arribar dels seus lectors. L'autor verbalitza el plaer d'escriure i explica la seva cuina particular en una crònica de la cara més aspra i prosaica de la pràctica literària a casa nostra.

De les editorials importants del país Quaderns Crema és, sens dubte, la que menys relació té establerta —cap, vaja— amb la fira de les vanitats que envolta els premis literaris. Jaume Vallcorba continua editant poc i selecte, de manera gairebé artesana i apos-

tant pel prestigi abans que l'èxit fàcil. Una política que els seus seguidors li agraeixen amb grans dosis de fidelitat. Pere Guixà ens va oferir amb *Topolino* el seu quart llibre de contes, onze històries marca de la casa d'un autor prometedora, dominador dels seus recursos i posseïdor d'un univers personal sumament interessant, però al qual ja comença a ser hora de demanar-li algun gest que el porti una mica més enllà dels territoris del conte, on ja ha demostrat que és capaç de fer el que vulgui. Empar Moliner va oferir amb *T'estimo si he begut* un recull de contes no gens políticament correctes. Amb un to impassible que remet al millor Monzó l'autora ens retrata un seguit de personatges i situacions quotidianes tot accentuant-ne els aspectes més patètics o contradictoris. Sens dubte, el millor llibre escrit fins ara per Empar Moliner. Tanca l'apartat de novetats de Quaderns Crema un clàssic de la casa: Quim Monzó, que a *Catorze ciutats comptant-hi Brooklyn* aplega un conjunt d'articles publicats a diversos diaris, tots lligats pel fil comú dels viatges. Uns viatges que de vegades són per encàrrec periodístic a indrets del planeta en conflicte i d'altres són fets pel pur plaer de conèixer nous mons i nova gent.

Als antípodes de Quaderns Crema pel que fa a la política sobre els premis literaris ens trobem amb Columna Edicions, pertanyent al Grup Planeta, que l'any passat va publicar quatre llibres amb premi patrocinat directament o indirecta per l'editorial. El primer va ser *Dr. Pearson*, de Xavier Moret, Premi 23 d'Abril. Es tracta de la versió novel·lada de la vida de l'enginyer nord-americà Frederick Pearson, que al començament del segle XX va portar l'electricitat a Catalunya amb la creació de la companyia Barcelona Traction. La redacció dels fets històrics s'alterna amb la implicació de l'autor, que veu com el procés de recollida de dades i l'escriptura de l'obra comencen a marcar la seva vida. El Premi Columna Jove va ser per a Laila Karrouch amb *De Nador a Vic*. Un llibre que descriu l'experiència de l'autora, nascuda al Marroc el 1977, i de la seva família arran de l'arribada a Vic vuit anys després. Karrouch explica el procés d'adaptació a una nova cultura i uns nous costums amb una esponta-

neïtat que enganxa fàcilment el lector. El Premi Carlemany el va guanyar Vicenç Villatoro amb *La derrota de l'àngel*, una història a cavall de dues èpoques, el segle XIII i el segle XXI, trenada al voltant d'un missatge secret que un cabalista jueu va enviar al Papa l'any 1281 i que mai no va arribar a la seva destinació. Per la seva banda, Jordi Sierra i Fabra va guanyar el Premi Nèstor Luján de novel·la històrica amb *La pell de la revolta*, inspirada en uns fets reals esdevinguts al principi del segle passat a la Colònia Güell i que serveix a l'autor per fer un retrat de les vicissituds d'una família obrera en l'agitat parèntesi que hi ha entre el 1905 i la Setmana Tràgica. Dit tot això aquest comentarista creu que val la pena dedicar un espai específic a *La vida en l'abisme*, de Ferran Torrent, novel·la finalista del Premi Planeta i editada, publicada i distribuïda simultàniament en versió catalana i castellana, cosa que gairebé mai passa. Torrent fa una aturada al procés de redacció de la seva celebrada trilogia sobre la política i la societat valenciana per oferir-nos una magnífica novel·la intimista sobre un professional del joc i de les apostes que se situa a mig camí entre la ficció i el retrat autobiogràfic. L'apartat dedicat a Columna no el podem tancar sense fer esment de tres llibres més, sense premi en aquest cas: *Línia blava*, de Ramon Solsona, un exercici de creació de personatges i caràcters a partir del fil conductor d'un vagó de metro que travessa de cap a cap la ciutat de Barcelona. *Les concessions*, de Miquel de Palol, primera fita d'un projecte molt més extens que, sota el nom genèric d'*Exercicis sobre el punt de vista*, inclou un total de nou llibres. El tercer llibre en són, de fet, tres, ja que es tracta de la trilogia d'Albert Salvadó sobre la figura llegendària del català Domènec Badia, Alí Bej, aventurer, viatger i espia que va arribar a pelegrinar fins a la Meca.

La divisió de llibres en català d'Editorial Planeta no es va mantenir pas inactiva, el 2004. El seu premi més important, el Ramon Llull, és ara com ara el més ben dotat econòmicament dels que es convoquen en terres de parla catalana, fent excepció del que enguany concedirà per primera vegada el Consell Insular de Mallorca.

L'edició de l'any passat la va guanyar el novel·lista i historiador Alfred Bosch amb *Les set aromes del món*. El llibre se situa al segle XVII i explica el viatge de Fèlix Dufoy a la recerca del millor cafè. Un viatge que ens portarà del Londres protestant a l'harem d'Istanbul, de les muntanyes d'Aràbia als infortunis d'Abissínia... i amb sorpresa final inclosa. Un altre llibre important de l'any és *Olympia a mitjanit*, de Baltasar Porcel, guanyador del Premi de la Crítica Serra d'Or en l'apartat de novel·la. Porcel ens parla de la Mallorca actual, immersa en un procés de canvis socials, amb una visió càustica i irreverent, esperpèntica gairebé, de les lleis que regulen els comportaments humans. Tanca la nòmina de llibres destacats de Planeta la novel·la *L'hivern del tigre*, d'Andreu Carranza, un interessant i amè retrat de la figura del general carlí Cabrera.

Les veteranes Edicions de La Magrana, integrades en els darrers temps en el Grup RBA, varen fer tres dianes amb els llibres que varen editar l'any passat. En primer lloc tenim *El dia de l'ós*, de Joan-Lluís Lluís, que és sense cap mena de dubte un altre dels grans llibres de l'any. Un centenar de pàgines per oferir-nos una magnífica paràbola sobre l'estat de submissió del català i la seva cultura a la Catalunya del Nord. El segon títol important és *El manuscrit de Virgili*, de Miquel Pairolí, un llibre que especula al voltant del fet

d'escriure i del concepte d'obra única i obra seriada. Pairolí, tot i la discutible solució que ha adoptat per resoldre el capítol final, construeix un llibre intel·ligent i profund que no fóra just que passés desapercbut del públic. El tercer element d'aquesta nòmina de llibres destacats de La Magrana és *Marxem, papà. Aquí no ens volen*, d'Imma Monsó. Cinc narracions construïdes al voltant de la fascinant activitat d'observar i ser observat.

La col·lecció «L'Ull de Vidre» de Tusquets Editors, que dirigeix Antoni Marí, ens va oferir un altre dels grans llibres del 2004: *Una vida al carrer*, de Jordi Ibáñez. El retrat minuciós d'una baixada als inferns d'un home que una tarda de setembre es deixa arrossegar per la riuada de gent que circula per la Rambla de Catalunya de Barcelona. Un llibre delirant, rigorós i dolorosament lúcid, que ha guanyat recentment i de manera ben merescuda la primera convocatòria del Premi Lateral de narrativa catalana al millor llibre publicat l'any passat.

Edicions de La Campana va publicar el tradicional viatge a peu de Josep M. Espinàs. En aquest cas va ser *A peu per la Costa da Morte*, un passeig pels escenaris més castigats per la catàstrofe del Prestige que ens ofereix el retrat d'un paisatge i d'una gent ferits profundament per aquell atemptat contra la naturalesa i per la imperícia dels polítics.

Angle Editorial va publicar *Amanida d'animals*, un recull de contes de Marc Romera que confirma plenament que l'èxit obtingut per *Mala vida*, el seu llibre anterior, no va ser degut a la casualitat.

Per acabar faré esment de dos títols de l'editorial Rosa dels Vents, del Grup Mondadori: *Vampiria Sound*, de Pep Blay, una novel·la musical amb elements de *thriller* i de crònica vampírica escrita sense embuts i amb un llenguatge directe i actual, i *Trenta-dos morts i un home cansat*, del sempre interessant Lluís Llorca (que aquí signa només amb el cognom), una història d'acció i d'obsessions narrada amb ritme de pel·lícula negra i plena de violència física i psicològica. Un pas endavant de l'autor en la seva carrera i una aposta decidida per l'ambició.

